

KS. PIOTR PETRYK

Lublin

PRZYGOTOWANIE BEZPOŚREDNIE DO MAŁŻEŃSTWA A OCZEKIWANIA NUPTURIENTÓW

I. PRZYGOTOWANIE BEZPOŚREDNIE W DOKUMENTACH KOŚCIELNYCH

Ostatni etap przygotowania do małżeństwa, wskazany w dokumentach kościelnych, jest nazywany przygotowaniem bezpośrednim. Adhortacja Apostolska *Familiaris consortio* (nr 66) określa znaczenie tego okresu następująco: „Przygotowanie bezpośrednie do sprawowania sakramentu małżeństwa powinno się odbywać w miesiącach i tygodniach poprzedzających ślub, aby w ten sposób nadać nowe znaczenie, nową treść i nową formę tak zwanemu egzaminowi przedślubnemu, wymaganemu przez prawo kanoniczne. Konieczność takiego przygotowania istnieje zawsze i w każdym przypadku, tym bardziej jest nagląca, gdy chodzi o narzeczonych, którzy jeszcze wykazują braki i doświadczają trudności w doktrynie i praktyce życia chrześcijańskiego”.

Jeszcze przed ukazaniem się cytowanego dokumentu biskupi polscy określili czas trwania tego etapu, a także wypowiedzieli się o obligatoryjnym charakterze uczestniczenia w nim. Kandydaci do małżeństwa powinni obowiązkowo zgłosić się do kancelarii parafialnej na trzy miesiące przed ślubem „w celu rozważnego i spokojnego podjęcia bezpośredniego przygotowania do ślubu, ewentualnego uzupełnienia katechizacji przedmałżeńskiej i załatwienia formalności przedślubnych”¹.

Przygotowanie bezpośrednie, zwane także katechizacją przedślubną, rozpoczyna się spotkaniem kandydatów do małżeństwa z duszpasterzem przynaj-

---

¹ Druga instrukcja Episkopatu Polski dotycząca przygotowania do małżeństwa i życia rodzinnego oraz wprowadzenia nowego Obrzędu sakramentu małżeństwa (nr 11). W: Program duszpasterski na rok 1993/94. Materiały do katechez. Katowice 1993.

mniej na trzy miesiące przed zawarciem sakramentu małżeństwa. Spotkanie to nie może się ograniczyć do wypełnienia protokołu przedślubnego, lecz powinno mieć charakter rozmowy duszpasterskiej, w czasie której zostanie wybrany najlepszy sposób przygotowania narzeczonych do małżeństwa, po uwzględnieniu ich poziomu życia religijnego².

Prawodawca kościelny szczególną odpowiedzialność za przygotowanie do małżeństwa przypisuje duszpasterzom (por. KPK 1063). Prawo kościelne stwierdza, że w czasie przygotowania do małżeństwa „należy się upewnić, że nic nie stoi na przeszkodzie do jego ważnego i godziwego zawarcia” (KPK 1066). Innym obowiązkiem duszpasterza jest przedstawienie nupturientom istoty i celów chrześcijańskiego małżeństwa, a także zbadanie czy narzeczeni mają wolę szczerze je realizować. Zweryfikowanie wiedzy, zdatności i chrześcijańskiej postawy narzeczonych jest konieczne do potwierdzenia faktu, że kandydaci chcą zawrzeć sakrament małżeństwa zgodnie z nauką Kościoła. Celem przygotowania przedślubnego jest zatem poznanie przez młodych przymiotów, celów i obowiązków małżeństwa chrześcijańskiego, aby nie dochodziło do pozornego zawierania małżeństw, które z braku właściwego nastawienia do wymienionych celów i obowiązków małżeńskich byłyby nieważne. Problemy, które nie zostały wyjaśnione lub sprostowane w czasie trwania katechizacji, duszpasterze powinni uzupełnić podczas indywidualnych rozmów z kandydatami. Ten ostatni obowiązek określa wyraźnie Kodeks Prawa Kanonicznego (KPK 1063 nr 3)³. *Katechizm Kościoła Katolickiego* akcentuje znaczenie przygotowania do małżeństwa, ponieważ ta wspólnota zbudowana jest na odpowiedzialnym i wolnym akcie człowieka (por. KKK 1632). W przypadku kiedy, pomimo wszystkich poczynionych kroków, nowożeńcy wyraźnie i formalnie dają do zrozumienia, że odrzucają to, co Kościół chce dopełnić sprawując obrzęd małżeństwa ochrzczonych, duszpasterz nie może zgodzić się na sprawowanie tego obrzędu. Nawet jeśli czyni to z żalem, musi podać do wiadomości tę decyzję kandydatom do małżeństwa i uświadomić zainteresowanych, że w takim stanie rzeczy nie Kościół, lecz oni sami stanowią przeszkodę do sprawowania obrzędu, o który proszą⁴. Powołanie do małżeństwa jest realizowane w kontekście powołania chrześcijańskiego, dlatego dokumenty kościelne mówią o potrzebie zachowania jego katechumenalnego charakteru. Od strony pastoralnej jest ono bowiem uprzywilejowaną sposobnością dla

---

² Por. tamże.

³ Por. R. S z t y c h m i l e r. *Doktryna Soboru Watykańskiego II o celach małżeństwa i recepcja w Kodeksie Prawa Kanonicznego z roku 1983*. Lublin 1993 s. 439-440.

⁴ Por. *Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele Katolickim* nr 27, 39, 40. WDL 62:1988 s. 57; FC 68.

narzeczonych odkrycia na nowo i pogłębienia wiary otrzymanej na chrzcie świętym i umocnionej przez chrześcijańskie wychowanie. W ten sposób narzeczeni poznają i dobrowolnie przyjmują powołanie do pójścia za Chrystusem w stanie małżeńskim (por. FC 51). Zasadniczym więc celem kursu przedślubnego jest przygotowanie pary narzeczonych do zawarcia sakramentalnego małżeństwa⁵. Już w *Pierwszej Instrukcji dla duchowieństwa o przygotowaniu wiernych do sakramentu małżeństwa i o duszpasterstwie rodzin* została nakreślona tematyka katechizacji przedślubnej, zwanej także przygotowaniem przedślubnym. Objęła ona teologię i liturgię sakramentu małżeństwa, etykę małżeńską i odpowiedzialne rodzicielstwo⁶.

Jako pomoc w przygotowaniu do małżeństwa, zwłaszcza podjęciu zasadniczej decyzji małżeńskiej, Trzecia Instrukcja Episkopatu Polski pragnie ożywić zaręczyny, które z powodu nadawania im zbyt wielkiej skuteczności prawnej czy też dużego sformalizowania zostały w przeszłości zaniechane⁷. Episkopat zaleca, aby odbywały się one w gronie rodzinnym, przynajmniej na sześć miesięcy przed ślubem. Winno się na nie zgromadzić przedstawicieli dwóch rodzin, z których pochodzą narzeczeni⁸. Przywrócenie zaręczyn ma przede wszystkim służyć wzajemnemu poznaniu się narzeczonych⁹, a także przeciwdziałaniu mentalności rozwodowej, która wnika w świadomość młodych ludzi przez lansowane laickie wzorce życia małżeńskiego. Może to także posłużyć rozpoznaniu ewentualnych obciążeń dziedzicznych, jak również uwarunkowań psychicznych, które mogą wpływać na zaistnienie i funkcjonowanie małżeństwa. Z umowy zaręczynowej nie wynika jednakże prawo do domagania się w sposób bezwzględny zawarcia małżeństwa¹⁰.

---

⁵ Por. J. Laskowski. *Katechumenat przedmałżeński*. „Chrześcijanin w świecie” 7:1976 nr 45 s. 90-94.

⁶ Zob. WDL 43:1969 nr 7-12 s. 255.

⁷ Zob. III IEP nr 32.

⁸ Instrukcja ta przewiduje, aby w czasie obrzędu zaręczyn pobłogosławić pierścionki zaręczynowe (mogą do tego być upoważnieni, na mocy kanonu 1168, rodzice obydwu stron, a w razie ich braku dziadkowie, ktoś z rodzeństwa rodziców, najstarszy brat lub siostra bądź opiekunowie), które wymieniają następnie między sobą kandydaci do małżeństwa.

⁹ J. Laskowski w swoich badaniach stwierdza, że większość nowożeńców odznacza się podobnymi znamionami demograficznymi i społecznymi, nie ma między nimi większego zróżnicowania pod względem wieku, wykształcenia i pochodzenia społecznego. Tworzą więc pary homogeniczne. Zazwyczaj różnica pomiędzy partnerami pod względem wieku, wykształcenia i pochodzenia społecznego jest znacznie mniejsza od oczekiwanej nie tylko w przypadku miasta, lecz także wsi (por. *Małżeństwo wspólnotą miłości*. Warszawa 1993 s. 33).

¹⁰ Por. III IEP nr 34.

II. MODELE PRZYGOTOWANIA BEZPOŚREDNIEGO DO MAŁŻEŃSTWA

Na terenie Archidiecezji Lubelskiej oraz w samym mieście biskupim etap bezpośredniego przygotowania do małżeństwa rozpoczyna się od wstępnej rozmowy z proboszczem lub innym właściwym duszpasterzem w czasie której następuje wypełnienie *Protokołu rozmów kanoniczno-duszpasterskich z narzeczonymi przed zawarciem małżeństwa*¹¹.

Model przygotowania najbardziej rozpowszechniony przewiduje uczestniczenie w kursie katechizacji przedmałżeńskiej, który obejmuje dziesięć spotkań w formie katechez¹², trzy indywidualne spotkania z doradczynią w poradni życia rodzinnego, uczestniczenie w dniu skupienia, oraz przynajmniej dwukrotne skorzystanie z sakramentu pojednania¹³.

Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin w Lublinie dysponuje pomocami katechetycznymi dla prowadzenia kursów przedmałżeńskich¹⁴. Zwyczajowe konferencje przedmałżeńskie są prowadzone cyklicznie przez wszystkie parafie Lublina. Organizowane są one przez duszpasterzy danej parafii. Jedynie drugą w kolejności konferencję, poświęconą problematyce przekazywania życia, czyli prokreacji, prowadzi osoba świecka. Wytyczne dla Diecezji Lubelskiej zalecają, aby narzeczeni unikali uczestniczenia w konferencjach przedmałżeńskich w różnych parafiach, lecz brali udział w jednym kursie od początku do końca. To ostatnie wskazanie wyraża troskę o to, aby narzeczeni nie traktowali konferencji przedmałżeńskich jako jurydycznego wymogu, który

¹¹ Formularz protokołu jest załącznikiem do Instrukcji Episkopatu Polski o przygotowaniu do małżeństwa w Kościele katolickim (1989r). Formularz ten jest zamieszczony także w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1993*. Opr. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz. Lublin 1994 s. 383-388.

¹² Kandydaci do małżeństwa w czasie wstępnej rozmowy z duszpasterzem otrzymują formularze, na których ma być potwierdzone wypełnienie przez nich obowiązku przygotowania bezpośredniego przez duszpasterza parafii, gdzie będzie ono miało miejsce. Formularz ten zawiera tematy poruszane w czasie przygotowania bezpośredniego: 1. Dlaczego małżeństwo chrześcijańskie?; Co to znaczy być chrześcijaninem?; Małżeństwo jako wspólnota miłości; 2. Drogi i bezdroża miłości; 3. Kim jest dla mnie Jezus Chrystus?; 4. Tworzenie i trwałość wspólnoty małżeńskiej; 5. Powołanie do społeczności wierzących (my w Kościele); 6. Odpowiedzialne i wspańiałomyślne rodzicielstwo. Moralne problemy regulacji poczęć; 7. Znaki zbawienia – sakramenty; 8. Małżeństwo jako sakrament i powołanie; 9. Liturgia sakramentu małżeństwa; 10. Kształtowanie życia rodzinnego; Rodzina w środowisku.

¹³ Zob. *Przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie. Wytyczne I i II Instrukcji Episkopatu Polski w zastosowaniu do potrzeb i możliwości Diecezji Lubelskiej*. WDL 49:1975 nr 10-12 s. 75-76.

¹⁴ *10 spotkań z narzeczonymi, materiały pomocnicze do katechez przedmałżeńskich. Spotkania z narzeczonymi w punkcie poradnictwa rodzinnego*. Warszawa 1978.

Archidiecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin prowadzi szeroką pomoc w zakresie udostępniania aktualnej literatury o problematyce małżeńsko-rodzinnej, kaset video i in.

mogą wypełnić w krótkim czasie, zgodnie bowiem z zaleceniem Konferencji Episkopatu przygotowanie przedmałżeńskie powinno trwać trzy miesiące¹⁵.

W czasie trwania katechez przedmałżeńskich każda para narzeczonych powinna spotkać się indywidualnie z doradczynią życia rodzinnego. Pierwsze spotkanie obejmuje tematykę: zasady rozwoju miłości, odpowiedzialne rodzicielstwo oraz wprowadzenie w metody naturalnej regulacji poczęć. Drugie uwzględnia kontynuację wprowadzenia w naturalne metody regulacji poczęć i kulturę życia seksualnego. Trzecie poświęcone jest etycznym i nieetycznym sposobom kierowania płodnością¹⁶.

Wytyczne Diecezjalne zalecają przeprowadzenie w ramach przygotowania bezpośredniego do małżeństwa dnia skupienia¹⁷. W Lublinie, jak to już wcześniej zaznaczyliśmy, uczestnictwo kandydatów do małżeństwa w dniu skupienia ma charakter obligatoryjny. Każdy z pięciu dekanatów organizuje raz w miesiącu dzień skupienia dla narzeczonych wywodzących się z terenu dekanatu. Odpowiedzialnymi za organizację dnia skupienia są duszpasterze z poszczególnych parafii dekanatu. Odbywają się one w niedzielę. Dzień skupienia obejmuje konferencję, nabożeństwo pokutne i spowiedź oraz sprawowanie Eucharystii¹⁸. Można spotkać sugestie duszpasterskie, które mówią o celowości organizowania rekolekcji dla narzeczonych. Dogodnym miejscem dla nich może być sanktuarium maryjne¹⁹.

Drugą formą bezpośredniego przygotowania do małżeństwa, która występuje na terenie Lublina jest metoda małych grup. Tą drogą przygotowują się nupturienci do małżeństwa w ośrodku duszpasterstwa akademickiego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz w duszpasterstwie akademickim, które funkcjonuje przy Kościele Powizytkowskim w Lublinie. W ostatnich dziesiętnościach lat zaczęto zwracać szczególną uwagę na wartość małej grupy w formacji człowieka wiary jako żywego członka Kościoła. Niektórzy zauważają, iż wynika to z cech współczesnej cywilizacji, gdzie ma miejsce poczucie osamotnienia człowieka w wielkich strukturach i wyobcowanie ze społeczności²⁰. W małych grupach nie tylko przekazuje się wiedzę, lecz służą one osobowemu rozwojowi ich członków przez lepsze poznanie siebie i innych, a także wyzwalanie twórczych możliwości.

---

¹⁵ Por. s. 78.

¹⁶ Zob. *Spotkania z narzeczonymi w punkcie poradnictwa rodzinnego*. Warszawa 1978.

¹⁷ Zob. s. 77.

¹⁸ Zob. *Przygotowanie do małżeństwa i życia w rodzinie*. WDL 49:1975 s. 77.

¹⁹ Zob. K. K u r e k. *Przygotowanie bezpośrednie do sakramentu małżeństwa*. W: *Program duszpasterski na rok 1993/94* s. 479-483.

²⁰ Zob. E. W ó j c i k. *Metody aktywizujące stosowane w pracy grupowej w duszpasterstwie*. Łódź 1987 s. 1-3.

Do odkrycia wartości małych grup w przygotowaniu do małżeństwa przyczyniły się metody pracy formacyjnej prowadzone w wielu ruchach i wspólnotach kościelnych²¹, a także osiągnięcia współczesnej psychologii²². Metody aktywizujące, stosowane w małych grupach, dotyczą wiedzy związanej z życiem człowieka, jego przeżywaniem relacji międzyludzkich. Dynamika małej grupy pomaga ukazywać możliwość wyboru dróg postępowania, aby nawet kryzysy i konflikty właściwie przewyciężone prowadziły do wzmocnienia więzi międzyludzkich. Za optymalną liczbę osób w małej grupie przyjmuje się 12 uczestników. Mała grupa jest środowiskiem kształtującym postawę człowieka, przez wymianę przekonań i doświadczeń. Dużą rolę odgrywa w tym procesie identyfikacja z grupą, a także klimat bliskości, przyjaźni i zaufania. W małej grupie łatwiej dojrzewa się w wierze, ponieważ jest ona udzielana dzięki doświadczeniu i pomocy ze strony innych jej członków²³. Nauczanie Kościoła docenia formację w małej grupie mówiąc, że liturgia i nabożeństwa dla grup specjalnych „mogą bardziej bezpośrednio osiągnąć niektórych wiernych, innych zaś bardziej dogłębnie formować”²⁴.

Przygotowanie do małżeństwa metodą małych grup w Lublinie trwa cyklicznie przez trzy tury w ciągu roku: od początku października do świąt Bożego Narodzenia, od początku stycznia do świąt Wielkanocy, oraz od kwietnia do końca czerwca²⁵. Po zgłoszeniu się kandydatów do małżeństwa, duszpasterz lub osoba prowadząca małą grupę przedstawia warunki uczestnictwa. Jeśli narzeczeni są tak uwarunkowani, że nie mogą ich spełnić, proponuje się im uczestnictwo w konferencjach przedmażeńskich w rodzimych parafiach. Warunkiem podstawowym uczestnictwa jest to, że kandydaci do małżeństwa muszą uczestniczyć w spotkaniach we dwoje i to od początku do końca trwania przygotowania, a także w dniu skupienia. Po zakwalifikowaniu się do uczestnictwa w tego rodzaju przygotowaniu do małżeństwa narzeczeni są włączani do małej grupy, która liczy siedem par narzeczeńskich. Grupa

---

²¹ Przykładem mogą być rekolekcje Ruchu Światło–Życie, a także praca formacyjna w ciągu roku w małych grupach prowadzona metodą przeżyciową – to, co jest przedmiotem refleksji uczestnicy starają się zastosować w życiu. Zob. *Ruchy katolickie w Polsce*. Warszawa 1994.

²² Do psychologów rozwijających ten kierunek należą m. in: Carl R. Rogers, Gordon Allport, Erich Fromm, Abraham Maslow.

²³ Por. R. K a m i ń s k i. *Biblia w życiu parafii*. W: *Biblia w nauczaniu chrześcijańskim*. Red. J. Kudasiewicz. Lublin 1991 s. 145-146.

²⁴ Instrukcja dotycząca odprawiania Mszy św. dla grup specjalnych *Actio pastoralis* zamieszczona w: *To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*. Oprac. J. Miazek. Warszawa 1987 s. 214.

²⁵ Informacje o organizacji i tematyce pracy małych grup narzeczonych zostały zaczerpnięte od p. Zofii Dziedzic – pracownika AODR oraz p. Jadwigi Ożóg – animatora tychże grup.

pracuje metodami nauczania żywego, pod kierunkiem doświadczonego instruktora świeckiego. Wachlarz tematyki poruszanej podczas spotkań obejmuje szeroką problematykę narzeczeństwa, a także zagadnienia małżeńsko-rodzinne²⁶. Instruktorzy prowadzący grupy odpowiadają także na zapotrzebowania uczestników. Istnieje zatem możliwość modyfikacji tematyki w kierunku zapotrzebowania narzeczonych.

III. WYPOWIEDZI ANKIETOWE NUPTURIENTÓW

Dokumenty kościelne traktujące o sposobie organizacji przygotowania bezpośredniego do małżeństwa zalecają usilnie, aby trwało ono trzy miesiące oraz aby narzeczeni uczestniczyli w katechezach przedślubnych w jednej parafii. Przestrzega się w nich narzeczonych, aby nie dążyli tylko do „zaliczenia” poszczególnych konferencji w różnych kościołach i zdobycia podpisów potwierdzających ich obecność. Dlatego nupturientów zapytano, na ile spełnili oni ten wymóg pastoralny Kościoła. Ogółem w ankiecie wzięło udział 316 nupturientów: 262 uczestniczących w konferencjach przedmałżeńskich oraz jako grupa porównawcza 54 przygotowujących się do małżeństwa metodą małych grup.

---

²⁶ Tematy poruszane w małych grupach są następujące: Małżeństwo w ujęciu Biblii; Obraz małżeństwa rodziców – problem przeniesienia postaw; Idealny obraz małżeństwa; Oczekiwania od współmałżonka; Wartości, które nas łączą i dzielą; Rysunek rodzinny – interpretacja psychologiczna; Miłość siebie i drugiego człowieka; Etapy rozwoju miłości; Miłość dojrzała, czyli obdarowująca. Problem uczuć – uświadomienie, nazwanie i świadomy wybór; Małżeństwo jako sakrament; Przysięga małżeńska; Obrzęd sakramentu małżeństwa; Współżycie seksualne jako znak miłości małżeńskiej; Regulacja poczęć – nauka metod, motywacja wyboru; Dziecko – okres prenatalny. Co to znaczy wychowanie katolickie; Komunikacja w narzeczeństwie oraz w małżeństwie; Konflikty i ich właściwe rozwiązywanie; Wspólne zamieszkiwanie z teściami.

Tab. 1. Sposób uczestniczenia w konferencjach przedmałżeńskich

Forma przygotowania	Mężczyźni		Kobiety		Razem	
	L	%	L	%	L	%
Cykl konferencji	100	80,6	110	79,7	210	80,2
Nieregularne spotkania katechetyczne	6	4,8	8	5,8	14	5,3
Przypadkowe konferencje w różnych kościołach	18	14,6	20	14,5	38	14,5
Razem	124	100	138	100	262	100

Uzyskane dane z sondażu wskazują, że zdecydowana większość ankietowanych (80,2%) uczestniczy zgodnie z zaleceniem instrukcji diecezjalnej o przygotowaniu do małżeństwa w cyklu konferencji w jednej parafii. Wymogu tego nie spełniło 19,8% nupturientów, uczestnicząc bądź to w nieregularnych spotkaniach katechetycznych (5,3% ankietowanych), bądź w konferencjach przedmałżeńskich prowadzonych przy różnych kościołach, co jest znakiem, że traktują przygotowanie w sposób jurydyczny, jako konieczność pozwalającą zawrzeć sakrament małżeństwa w Kościele.

Aby zbadać z jakim nastawieniem narzeczeni uczestniczą w katechizacji przedmałżeńskiej postawiono im pytanie o wartość i potrzebę przygotowania bezpośredniego do małżeństwa, które trwa trzy miesiące.

Tab. 2. Ocena zalecenia o trzymiesięcznym przygotowaniu do małżeństwa (Konferencje przedmałżeńskie)

Potrzeba przygotowania bezpośredniego	Mężczyźni		Kobiety		Razem	
	L	%	L	%	L	%
Jest celowe	66	53,2	88	63,8	154	58,8
Jest bezcelowe	58	46,8	50	36,2	108	41,2
Razem	124	100	138	100	262	100

Tab. 2. Ocena zalecenia o trzymiesięcznym przygotowaniu do małżeństwa
(Małe grupy)

Potrzeba przygotowania bezpośredniego	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
	L	%	L	%	L	%
Jest celowe	27	93,1	20	80	47	87,0
Jest bezcelowe	2	6,9	5	20	7	13,0
Razem	29	100	25	100	54	100

Uzyskane wyniki sondażu wykazują duże zróżnicowanie pomiędzy dwoma grupami nupturientów. W grupie uczestniczących w konferencjach przedmałżeńskich 58,8% odpowiadających widzi celowość i potrzebę przygotowania bezpośredniego. Wskaźnik dotyczący tej odpowiedzi w drugiej grupie ankietowanych wynosi 87,0%. Przygotowanie przedślubne jako bezcelowe i sprawiające dodatkowe obciążenie określa odpowiednio 41,2% i 13,0% narzeczonych.

Wysoki wskaźnik określających przygotowanie przedmałżeńskie jako bezcelowe i sprawiające dodatkowe obciążenie wpływa niewątpliwie na jakość zaangażowania się nupturientów w jego przebieg. W związku z tym oddziaływanie formacyjne jest wówczas osłabione. Jest to również wyzwaniem aby poszukiwać nowych metod formacji przedmałżeńskiej, które bardziej odpowiadałyby mentalności młodych ludzi²⁷

²⁷ Zob. Ch. G. V e l l a. *Gruppi d'incontro per la preparazione al matrimonio*. Torino 1988. Autor ten, który jest również duszpasterzem, fundatorem ruchu zajmującego się pomocą rodzinie *Cana Movement*, prezentuje w powyższej publikacji stosowany w ośrodkach duszpasterskich na Malcie i we Włoszech sposób formacji przedmałżeńskiej. Przygotowanie to rozpoczyna się rok, najpóźniej sześć miesięcy przed datą zawarcia małżeństwa. Grupę formacyjną stanowi maksymalnie osiem par narzeczonych, jest ona prowadzona przez ekipę złożoną z jednego małżeństwa, animatora (odpowiednio przygotowanego do tej pracy), a także duszpasterza. Wszystkie spotkania są skoncentrowane wokół osoby: począwszy od rozpoznania uwarunkowań psychicznych i społecznych do niesienia pomocy młodym ludziom we wzroście do wiary dojrzałej. Każde spotkanie formacyjne trwa ok. 2 godz. i w zamiarze autorów ma stawać się doświadczeniem wspólnoty, pomocy i dialogu. Tematy spotkań są następujące: Nikt nie jest samotną wyspą; Wspólne budowanie małżeństwa; Małżeństwo i komunikacja; Konflikty w małżeństwie; Miłość i seksualność; Służba życiu; Małżeństwo otwarte na inne małżeństwa i rodziny; Co znaczy być rodzicem i wychowawcą.

Na uwagę w tym sposobie formacji przedślubnej zasługuje szczególnie fakt, że ekipę, która prowadzi spotkania stanowią: małżeństwo ze stażem życia małżeńskiego, które może dawać świadectwo własnego życia, duszpasterz troszczący się o stronę doktrynalno-liturgiczną, animator

Wysoki natomiast wskaźnik aprobaty przygotowania do małżeństwa w małych grupach wydaje się być czytelnym znakiem tego, że ten sposób formacji skuteczniej oddziałuje na postawy nupturientów. Prowadzi on bowiem do zaangażowanego udziału z ich strony. Należy też wysunąć wniosek, że odpowiada o wiele szerzej na aktualne problemy przygotowujących się do założenia własnej rodziny.

W celu określenia roli przygotowania bezpośredniego do małżeństwa, w drodze dojrzewania do podjęcia tego życiowego powołania, dano nupturientom w ankiecie pytanie otwarte: Co kurs przedmałżeński wniósł do Twoich poglądów o małżeństwie i rodzinie?

W grupie osób uczestniczących w modelu konferencyjnym jedna trzecia osób nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie. W małych grupach natomiast odpowiedzi udzielili wszyscy. W pierwszej grupie nupturientów dominowała odpowiedź, że kurs przedmałżeński „utwierdził moje dotychczasowe poglądy na temat małżeństwa i rodziny” (M-KP)²⁸, czy zgoła „potwierdził to, co wiedziałem” (M-KP). Odnajdujemy nawet sformułowania bardzo krytyczne „kurs przedmałżeński nie wniósł nic istotnego” (K-KP). Niektórzy nupturientci w tej grupie wskazywali na nowe wartości, które zyskali w czasie przygotowania bezpośredniego: ważność wiary dla małżeństwa (M-KP), pogłębienie problematyki odpowiedzialnego rodzicielstwa (M-KP), pogłębienie poczucia odpowiedzialności za małżeństwo (M-KP), poszerzenie zakresu wiadomości z dziedziny wychowania dzieci (K-KP). Sporadycznie nupturientci zaznaczali także negatywny odbiór przygotowania przedślubnego: „kurs przedmałżeński był jedynie utrudnieniem w zawarciu małżeństwa” (M-KP) lub bardzo skrajne stanowisko: „spowodował zniechęcenie względem księży” (K-KP). Na znaczne zróżnicowanie wypowiedzi na powyższy problem ma na pewno wpływ niejednolity poziom przygotowania przedślubnego, prowadzonego przez parafie lubelskie. W wypowiedziach nupturientów z małych grup przeważają pozytywne oceny przeżytego przygotowania. Nupturientci zwracają uwagę na wartość przeżytego przez nich przygotowania przedślubnego, zwłaszcza w zakresie kształtowania wzajemnych relacji wewnątrz pary. Pewien narzeczony wyraził opinię, że uczestnictwo w małej grupie uświadomiło mu „potrzebę lepszego poznania dziewczyny i poprawienia wzajemnego porozumiewania się” (M-MG), a także „pozwoliło mu lepiej zrozumieć znaczenie codziennych gestów i zachowań w małżeństwie” (M-MG), „ukazał mi obraz siebie samego i możliwość zrozumienia drugiej osoby” (M-MG), „pozwoliło

---

świecki służący pomocą z dziedziny medycyny, psychologii.

²⁸ Skróty oznaczają: M – mężczyzna, K – kobieta, KP – konferencje przedślubne, MG – małe grupy.

mi zrozumieć wartość szczerości w małżeństwie” (M-MG), „nowe było to, że określiliśmy znaczenie słów przysięgi małżeńskiej” (K-MG). W wypowiedziach nupturientów – uczestniczących w formacji metodą małych grup – na pytanie, co nowego to przygotowanie wniosło do ich dotychczasowego widzenia małżeństwa dominują wypowiedzi podkreślające potrzebę budowania właściwych relacji osobowych wewnątrz małżeństwa opartych na wzajemnym poznaniu się narzeczonych, umiejętności porozumiewania się poprzez słowa i gesty. Kontakt pomiędzy mężczyzną i kobietą dokonuje się zarówno na płaszczyźnie intelektualnej, jak i emocjonalnej – woli i uczuć. Stąd też w modelu przygotowania przez grupę obok przekazu pewnych treści małżeńsko-rodzinnych duży nacisk kładzie się na budowanie relacji interpersonalnych. Jest to oddziaływanie na te struktury emocjonalne człowieka, które w zjednoczeniu małżonków odgrywają większą rolę niż sfera intelektualna. Celem więc autorefleksji jest modyfikacja własnej osobowości w kierunku większej dojrzałości i aktywności, co – jak się wydaje – w głównej mierze decyduje o powodzeniu małżeństwa²⁹.

Oprócz zaznaczonego kierunku psychologizującego można spotkać odpowiedzi podkreślające, że przygotowanie, w którym uczestniczyli nupturienci, przyczyniło się do głębszego ich spojrzenia na małżeństwo w świetle wiary: „przygotowanie pomogło mi zrozumieć lepiej powiązanie pomiędzy wiarą a małżeństwem” (K-MG). Jest tu podkreślony katechumenalny walor przygotowania bezpośredniego.

*

Generalnie podsumowując dwa modele bezpośredniego przygotowania do małżeństwa, realizowane w Lublinie, można powiedzieć, że chcą wychodzić naprzeciw wskazaniom pastoralnym, które są zawarte zarówno w dokumentach ogólnokościelnych, jak również Kościoła w Polsce. Przeprowadzony sondaż wskazuje, że naprzeciw tym wymogom wychodzi w większym stopniu model przygotowania do małżeństwa oparty na pracy w małych grupach. Jednym z postulatów metodycznych dotyczących przygotowania do małżeństwa jest potrzeba uwzględnienia trzech elementów: kultycznego, konferencyjnego, dialogowego. W metodzie małych grup proporcja tych trzech elementów jest bardziej odpowiadająca wskazaniom kościelnym aniżeli w

---

²⁹ M. Braun - Gałkowska. *Miłość aktywna. Psychiczne uwarunkowania powodzenia małżeńskiego*. Warszawa 1980 s. 140.

metodzie konferencyjnej, w której uczestnictwo często polega tylko na biernym wysłuchaniu nauk przedślubnych.

Od strony treści przygotowanie w małych grupach, co podkreślili sami nupturienci, w stopniu o wiele głębszym niż konferencje przedmażeńskie zwraca uwagę na kształtowanie postaw, wzajemnych relacji osobowych oraz elementy przeżyciowe. Potwierdza to wypowiedź jednej uczestniczki: „zauważyłam, że małżeństwo zależy od obojga partnerów, od ich wysiłku wspólnego budowania, zaangażowania, od ich stosunku do Boga” (K-MG).

Budowanie więc komunii małżeńskiej winno uwzględniać elementy nadprzyrodzone i przyrodzone. Jako postulat kierowany do obu modeli przygotowania przedmażeńskiego należy wysunąć potrzebę nadania im bardziej katechumenalnego charakteru. Jest to związane z pogłębionym poznaniem przez narzeczonych tajemnicy Chrystusa i Kościoła, znaczenia łaski i odkrycia odpowiedzialności chrześcijańskiego powołania oraz włączenia rodziny w dzieło ewangelizacji świata (por. FC 66).

DIE UNMITTELBARE VORBEREITUNG AUF DIE EHE UND DIE ERWARTUNGEN DER BRAUTLEUTE

Z u s a m m e n f a s s u n g

Die Vorbereitung auf das Sakrament der Ehe bildet die ständige Sorge der Kirche, denn diese ist das Fundament der christlichen Familie, die als Hauskirche bezeichnet wird. In unserer Zeit wird dieses Problem zu einer großen Herausforderung für die pastorale Tätigkeit der Kirche, denn in den jungen Leuten ist das christliche Bild der Ehe und Familie durch die Verbreitung laizistischer und liberaler Vorbilder ernstlich gefährdet und bedroht. In Lublin wurden Befragungen von Brautleuten durchgeführt, die das Bewußtsein der Eheanwärter im Lichte der kirchlichen Gebote und der liturgischen Prinzipien festzustellen erlaubten.

In Lublin werden zwei Modelle der Ehevorbereitung praktiziert. Das erste kann als Konferenzmodell bezeichnet werden, das zweite dagegen gründet sich auf die Arbeit in kleinen Gruppen. Die 62 Fragen umfassende Befragung wurde von 316 Verlobten ausgefüllt, davon nahmen 262 an den Ehevorbereitungskonferenzen und 54 an der Kleingruppenarbeit teil. Wenn man die Antworten der Brautleute analysiert, kann man feststellen, daß die Methode der Kleingruppenarbeit einen größeren Formationseffekt besitzt. Sie entspricht dem Bedürfnis nach Dialog, nach richtiger Gestaltung der interpersonellen Beziehungen und nach dem Erlernen zwischenmenschlicher Kommunikation viel besser. An beide Ehevorbereitungsmodelle wird die Forderung gestellt, daß sie entschiedeneren Evangelisationscharakter haben sollten.

Übersetzt von Herbert Ulrich